

Ondanks het feit, dat ze zweefvliegen heten, naar het Duitse woord Schwebfliegen van Wiedemann, kunnen de Syrphiden niet echt zweven. Dus nooit met stilgehouden vleugels door de lucht zweven als vogels of libellen. Hun stilstaan in de lucht vertoont meer overeenkomst met het „bidden” van de Torenvalk. Misschien praten wij over dertig jaar over zoemvliegen en ik hoop, dat er dan weer meer Syrphidenkenners zijn dan nu het geval is. Wat het waarnemen en vangen betreft, is er in dertig jaren niet veel veranderd. Op grote schermbloemen zitten altijd *Eristalis*-soorten en op goede plekken vangt men daarop ook *Volucella*'s, vooral *V. inanis*. Boterbloemen op vochtige weilan-

den krijgen veel bezoek van *Liogaster*- en *Chrysogaster*-soorten. Moeilijker te vangen zijn soorten, die niet vaak op bloemen komen, maar op bladeren rondlopen en alleen water drinken, bv. *Zelima*-soorten, vóór de rijping van hun geslachtsorganen. Het moeilijkst zijn de *Brachyopa*'s want die lijken in uiterlijk en gedrag helemaal niet op Syrphiden. Zij worden alleen gevangen door dipterologen, die alle families verzamelen.

Fraaie soorten, zoals de *Chrysotoxums*, vangt men op bloemen, bladeren e.d., terwijl de langsprietige *Ceroides* op schors van bomen kan worden aangetroffen. Maar men moet dan wel geluk hebben en ook een goede hand om te vangen.

Met m.s. „Phoca” naar het zeehondenreservaat Eyerlandse Gat

F. W. RAPPARD.

Het is meer dan dertig jaar geleden, dat mij door de toenmalige houtvester P. Boodt werd toegestaan op verschillende plaatsen in de boswachterij Texel mijn tentje op te slaan, vanwaar uit tochten werden ondernomen om natuurfoto's te maken. Zoiets is nu onmogelijk. Mijn tent was toen een van de weinige op Texel en misschien de enige in de boswachterij. Een opdracht voor een aantal bedrijfsfoto's van de boswachterij vloaide hieruit voort. Wekenlang mocht ik verder logeren bij de jachtopziener van prachtige terreinen bij de Cocksdoorp, waartoe thans het huidige natuurreservaat de Rogsloot of Roggesloot behoort. Ik beschouwde deze heerlijke weken, die uitdijden tot maanden van

een warme zomer en een strenge winter als een oefening voor de tijd, die mij als houtvester in Indonesië wachtte en herinner mij, dat ik voor het vertrek naar het Verre Oosten een afspraak maakte met Jac. P. Thijsse.

Dat gesprek heeft, geloof ik, in 1930 plaats gevonden, er was een paar uur tijd. Wat mij toen hevig interesseerde en waarover ik vooral zijn mening wilde horen, was de vraag hoe een houtvester, beheerder van bosgebieden, de natuurbescherming zou kunnen dienen. Het is lang geleden en Thijsse heb ik nooit meer terug gezien, ook niet in de tijd vóór de tweede wereldoorlog, toen hem door leden en bewonderaars in de toen bloeiende zo gehe-

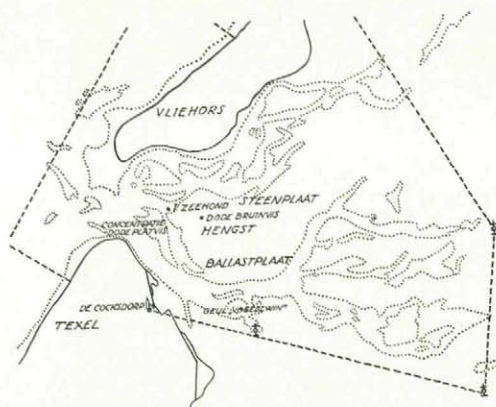

Fig. 1. Het zeehondenreservaat Eyerlandse Gat.

ten „Nederlands-Indische Natuurhistorische Vereniging” en de „Nederlands-Indische Vereniging tot Natuurbescherming” een reis naar Java was aangeboden. Toch was het een van de gesprekken die mijn leven een wending gaven.

Mijn Texelse foto's had ik meegenomen; ik vermoedde, dat deze het gesprek op gang konden brengen. Thijsse zocht, zo herinner ik mij, een voor zijn werk misschien bruikbare foto uit van een kuiltjesdraaiende Grutto. Over een kleine serie foto's welke ik had gemaakt van robbenjagers in het Eyerlandse Gat herinner ik mij een opmerking — wij bespraken andere zaken —: „De wetgeving moet veranderd worden. Er blijft nog veel te doen.” Van zijn introducties bij beschermers van groot wild als Mr. P. G. van Tienhoven en Jhr. Dr. Ir. F. C. van Heurn heb ik voor het vertrek uit Nederland nog gebruik kunnen maken.

Nu, 15 april 1965, maken wij, de bewaker van het zeehondenreservaat (fig. 1), J. I. Boon, kapitein van de „Phoca”, de hoofdassistent C. v. Orden en de schrijver van deze indrukken een routinetocht met het vaartuig. De bouw van de vlet is,

ook financieel, mogelijk geworden door samenwerking van de Ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en Landbouw en Visserij, door samenwerking van de diensten van Staatsbosbeheer en Faunabeheer en de wetenschappelijke adviseurs van die diensten, het RIVON en het ITBON. De vlet levert met zijn kapitein en de wisselende bemanning extra ogen en oren bij de bewaking van de Zeehonden en het reservaat, waartoe het vaartuig wordt uitgerust met moderne communicatiemiddelen. Zo wordt ook het nodige en snelle contact met de Rijkspolitie te Water, welke dienst na de tweede wereldoorlog de bewaking organiseerde, hecht verzekerd.

Al is sinds verleden zomer het werk al gedaan met een open gehuurde boot, het is voor het eerst, dat ik zelve gelegenheid heb voor zo'n tocht. Even wachtend op de „Phoca” die ons ten westen van de Cocksdorp aan boord zal nemen, hebben wij gelegenheid voor een korte strandwandeling tussen het gebouw van de Koninklijke Noord- en Zuidhollandse Reddingsmaatschappij en de vuurtoren. Daar, waar zeestromen vers aanspoelsel in flauwe bochten van de kust konden afzetten,

Fig. 2. M.S. „Phoca” in de Waddenzee, 15-4-1965.

Fig. 3. *De Ballastplaat in het Eyerlandse Gat. 15-4-1965.*

treffen wij tientallen dode platvissen aan, forse Bot, maar ook kleine exemplaren, waaronder Schar. Op sommige plaatsen wel vijf stuks per strekkende meter kustlijn. Meer dan vierhonderd Zilvermeeuwen vliegen ter hoogte van deze plaatsen over zee en zetten er zich soms drijvend op neer. Zijn zij op jacht naar bijna dode platvis? Veel van de langs het strand liggende visselijke zijn aangepikt of half opgegeten. De berichten over de vermoedelijke oorzaak van deze vissterfte hebben wij de laatste dagen in de pers kunnen volgen. Vergif, vermoedelijk kopersulfaat, werd als afval op het strand bij Noordwijk aangetroffen, de gevolgen ervan zouden zich langzaam noordwaarts langs de kust verplaatsen. Dat die gevolgen zich zo ver als Texel zouden manifesteren, kon niet worden voorzien. Daar horen wij de 50 pk dieselmotor van ons schip, we haasten ons naar de afgesproken plaats van inschepping en om 9.30 uur zijn wij aan boord. Het schitterende weer van de vorige dag heeft ons verlaten. De weersverwachtingen vermelden echter ook opklaringen, deze tocht wordt dus niet wederom uitgesteld. De steven wordt gewend naar een punt in de grijze Waddenzee

aan de zuidrand van de Ballastplaat (fig. 3).

Van de zes uren, dat zulke platen bij aflopend getij voor voetgangers begaanbaar zijn, zijn bij aankomst nog meer dan vier uren over. Met de kijker menen wij, verweg in het noordwesten, een Zeehond op te merken. Meer dan $2\frac{1}{2}$ kilometer leggen wij in noordelijke richting af, bereiken wel de Hengst, maar besluiten, voor we op de Steenplaat komen, de terugtocht te aanvaarden. Lichte nevel, motregen en opstekende wind beletten dit keer het doel van de tocht geheel tot zijn recht te laten komen. Dat doel is tellingen te verrichten, zowel van op banken rustende en van zwemmende Zeehonden als van concentraties van wadvogels. Wanneer het eens gelukt zal zijn in alle seizoenen op vaste punten, varende langs een bepaalde route, in de loop van de tijd tellingen te verrichten, zal het op de duur mogelijk zijn, de mate van fluctuatie in het voorkomen van verschillende diersoorten in dit 20.000 ha grote reservaat, een klein deel van de Waddenzee, te benaderen. Misschien zal het dan ook lukken, meer te weten te komen van oorzaken, welke die schommeling in aantallen en verplaatsingen van soorten beïnvloeden. Onderweg vinden wij op onze ongeveer vijf kilometer lange voettocht over de zandige platen drie kleine dode Botten. Er ligt een dode Bruinvis. Wij zouden zonder de ervaring van de vroege strandwandeling, hieraan misschien achteloos voorbij zijn gegaan, maar nu rijst de vraag of de werking van het gif tot in de kern van het reservaat is doorgedrongen. Mocht dit zo zijn, wat zullen de gevolgen zijn voor de levensgemeenschappen in dit deel van de Waddenzee? Met het stellen van deze vraag is deze nog lang niet beantwoord, gesteld dat een exacte beantwoor-

ding mogelijk zal blijken. Het geeft te denken, dat er midden op de plaat de Hengst dode platvissen liggen, want hier op deze telkens weer door de zee overspoelde banken is er veel minder kans mischien door gif gedode vis aan te treffen dan aan vaste kustlijnen. Voor dat het schip teruggaat naar ons vertrekpunt op Texel, waar wij met gewone rubberlaarzen droogvoets de vaste wal kunnen bereiken, wordt besloten nog een ander type van zee- en landschap van de Waddenzee te bezoeken, de mosselbanken ten zuiden van de geul „het Vogelzwin”. Een totaal overzicht is vandaag ook hier niet mogelijk; het bezoek maken wij kort om draaiuren te sparen voor toekomstige betere waarnemingsdagen. De tellingen en schattingen van vandaag passen dus niet in het telschema van vorige maand en die van de naaste toekomst. Toch is het interessant eens onze waarnemingen van heden te vergelijken met die van een week of drie geleden, toen weer en wind toestonden wel een serie bruikbare tellingen in het reservaat te verrichten. Op de Ballastplaat werden op 22 maart 15.500 Bonte strandlopers, 2000 Wulpen en 250 Kanoetstrandlopers aangetroffen. Zilvermeeuwen kwamen er min of meer geconcentreerd in een aantal van 250 stuks voor, verspreid 600. Stormmeeuwen: 50 bijeen en 100 verspreid. Verder 10 Zilverplevieren, 8000 verspreid voorkomende Scholeksters en 600 verspreid voorkomende Kokmeeuwen. Dan nog 9 Tureluurs en 1 Brilduiker. Elders in het reservaat werden toen 15.000 vogels geteld, waarvan 12.000 Kanoetstrandlopers en 2000 Eidereenden. Vermeld werd nog het voorkomen van 4 Rotganzen. Op die dag werd slechts 1 Zeehond gezien. Gezien de eerste voorlopige ervaringen in 1964 zijn dit fracties van de aantallen die wij later in het jaar mo-

gen verwachten.

Op de Ballastplaat treffen wij nu, enkele weken later, enkele Bergeenden en kleine vluchten Kanoetstrandlopers, niet meer dan ongeveer 2000 stuks. Onder het Vogelzwin bij de mosselperceelen is het drukker. Ongeveer 2000 Scholeksters, 500 vrij geconcentreerde en meest fouragerende Zilvermeeuwen en 4000 meer verspreid, 3000 Kanoetstrandlopers, 20 Eidereenden en enkele Wulpen worden er waargenomen. Er lopen en zwemmen 4 Rotganzen; zijn het dezelfde vogels die ook enkele weken geleden werden gezien? Enige Middelste zaagbekken vliegen voor het schip op, als de steven is gewend en wij huiswaarts keren. Om 14.00 uur zijn we weer op de vaste wal. Werd het gestelde doel van deze dag niet bereikt, toch was deze tocht nuttig, al was het maar om mee te maken onder welke omstandigheden de bewaker en de aan zijn zorgen toevertrouwde vlet hun taak in de Waddenzee volbrengen.

Zo'n tocht en nog vele toekomstige meer systematische waarnemingen als wij vandaag konden verrichten, geslaagd of zogenoemd niet geslaagd, zijn nodig om gegevens bijeen te brengen om antwoord te kunnen geven op vragen, die ongetwijfeld zullen worden gesteld over dit deel van de Waddenzee. Gelukkig is hierbij hulp en ervaring beschikbaar van vele biologen die in de afgelopen jaren het dierenleven hier bestudeerden en van hen die het bewaakten. Benaderend kan bijvoorbeeld geantwoord worden op de vraag in welke periode verstoring van het woongebied van Zeehonden nog mogelijk is, zonder het voor deze soort ongeschikt te maken, wanneer ten dienste van het onderzoek naar de bodemgesteldheid van dit deel van Nederland kleine korte ontploffingen dienen te worden toegelaten

bij seismografische metingen. Aan ander-
soortige zware ontploffingen op de Vlie-
hors, juist buiten het eigenlijke woonge-
bied, schijnen de Zeehonden zich over het
algemeen gelukkig niet te storen; zij zijn
er blijkbaar aan gewend. Dat echter ont-
ploffingen van geringe omvang binnen de
grenzen van het reservaat in ieder geval
voorkomen dienen te worden in de kritie-
ke periode dat Zeehonden hun jong gaan
werpen en verzorgen ligt voor de hand.
Dit soort verstoringen heeft in de jaren
1963 en 1964 echter blijkbaar wel geleid
tot verplaatsingen in de vogelwereld, die
voorheen niet bekend waren of zich niet
in die mate manifesteerden. Zo werd het
aantal Scholeksters dat rustplaatsen zocht
op de vaste wal van noord- en noordoos-
telijk Texel, in de herfst van 1964 ge-
schat op 70.000 tot 80.000 stuks. Onge-
twijfeld waren dit vogels, die anders bij

hoogwater hun rustplaats vonden op en
bij de Vliehors, zoals Prof. Dr. Mörzer
Bruijns, hoofd van het RIVON, ons mon-
deling mededeelde. Die mening is nader-
hand nog bevestigd door waarnemingen
in de Waddenzee. Bijgaande afbeelding
geeft een indruk van een deel van zo'n
vogelwolk, een concentratie van 40.000
stuks, op het moment dat zij het eiland
Texel verlaten om bij aflopend tij zich naar
de Eyerlandse schorren te begeven, het
schitterende reservaat van de Vereniging
tot Behoud van Natuurmonumenten in
Nederland. Zo groot zijn zulke zwermen,
dat op één foto, op flinke afstand geno-
men, er minder dan een tiende deel van
zichtbaar kon worden gemaakt (fig. 4).
Van de indrukken, die men kan opdoen
tijdens een tocht naar het Eyerlandse
Gat, hebben in 1964 ongeveer 5260 men-
sen genoten. Toeristenschepen, vertrek-

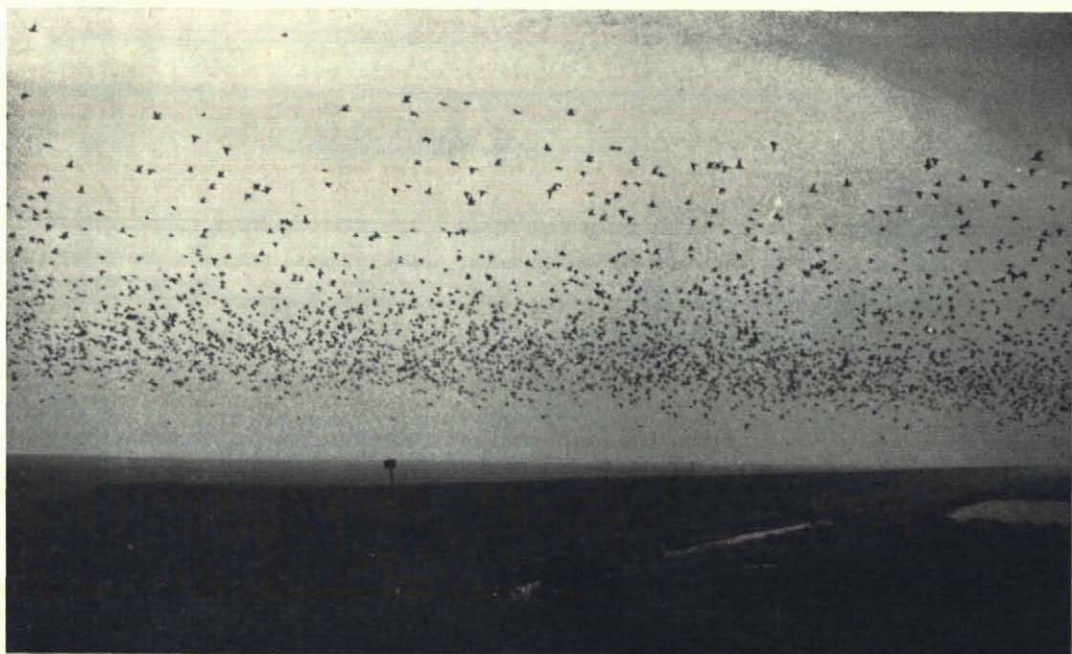

Fig. 4. Ca. 2600 Scholeksters op één foto. Onderdeel van de 40.000 in Polder Zee-
burg, Texel. Foto F. W. Rappard, 20-10-1964.

kend uit De Cocksdorp, lieten Robben en het vogelleven zien. Vanuit een vlet werden ook deze toeristische activiteiten bestudeerd. Daarvan hadden gelukkig noch de Robben, noch de vogels enige overlast. Vanaf het dek van zo'n schip kan het publiek met kijkers het dierenleven waarnemen en genieten van wind, zon en water en wolken. Door de dieptegang van zo'n schip kunnen en behoeven zij ook niet bij de rand van de banken te komen. Overlast en verstoring treedt echter wel

op door het gedrag van enkelingen, bijvoorbeeld als op kalme dagen vanuit zeewaardige jachten snelle, razend voortschietende raceboten worden losgelaten. Zeker, doordat de Zeehonden na de tweede wereldoorlog tot beschermd jachtwild werden verklaard en dank zij de bewaking door schepen en bemanningen van de Rijkspolitie te water is nu de Nederlandse populatie van Zeehonden wel veilig te noemen. Om echter Thijssse's woorden te gebruiken: „Er blijft nog veel te doen”.

Een ijsbreker op tafel

B. J. D. MEEUSE.

Het klinkt misschien vreemd, maar zo af en toe komen er op mijn kamer op ons Botanisch Laboratorium V.I.P.'s op bezoek, oftewel *very important persons*, lieden die geld weg te geven hebben voor onderzoeken, en die je dus een beetje te vriend moet houden. Natuurlijk is zo'n situatie in principe altijd wat pijnlijk; het grote probleem is wel om de aanvankelijk stroeve conversatie op gang te brengen. Maar..... niet voor niets heb ik Machiavelli's „Il Principe” gelezen! Met duivelse berekening is dus midden op mijn schrijftafel een oud, droog, goed met metaalgaas afgedekt aquarium neergezet, met alleen wat zand, papierkrullen en droge gerst erin, en als enige bewoner een exemplaar van een kangeroerat. Wat de overdag aantredende bezoeker ziet is een proper fris gekleurd, muisachtig diertje dat in een klein holletje aan de oppervlakte van de zandlaag heerlijk ligt te slapen, meestal op zijn zij opgerold, met de neus in de vacht en de lange, in een pluim eindigende staart haast cirkelvormig om zich heen.

De doorsnee V.I.P. komt dan, bijna zonder mankeren, over de brug met drie vragen: Wat voor een charmant beestje is dit? Waarom staat er geen bakje met drinkwater in de kooi? En waarom (dit na enige aarzeling) is er niets te bespeuren van de onaangename lucht die men zo licht met muisachtig gedierte associeert?

Ik vertel hem dan dat hij een kangeroerat voor zich heeft (fig. 1), een lid van

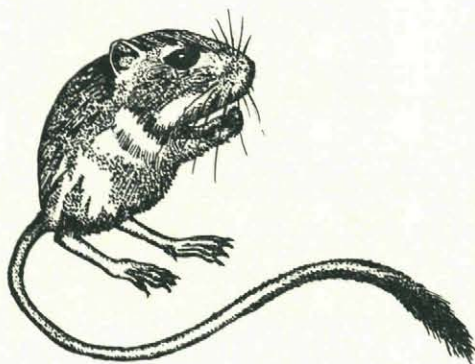

Fig. 1. De held van het verhaal: *Dipodomys ordii*.